

IWILLNOTLOOKAWAY.ORG

סדרה

הבחירות של אירופה

כל הכתבות בסדרה במסמך אחד, לפי סדר הקריאה. עודכן: 15 באוקטובר 2026.

הבחירות של ההנהגה האירופית, נמדדות מול העובדות: במי תלויה האנרגיה, מה נשאר מהשוק עם רוסיה, ואיך הגענו למלחמה באוקראינה. בכל כתבה העובדות מופרדות מההערכה שלנו.

תוכן העניינים

1. אירופה הפסיקה להיות תלויה במוסקבה. במי היא תלויה עכשיו?
2. השוק האירו-רוסי שהדאיג את וושינגטון: מה אומרים המספרים
3. מ-1990 עד 2022: איך הגענו למלחמה באוקראינה

אירופה הפסיקה להיות תלויה במוסקבה. במי היא תלויה עכשיו?

בקצרה

- ב-2021 סיפקה רוסיה יותר מ-45% מהגז שהאיחוד האירופי ייבא; ב-2025 כ-13%.
- כיום הספקית הגדולה ביותר היא נורווגיה, עם כ-30%. ארצות הברית מספקת 58% מהגז הטבעי הנוזלי, כלומר כרבע מכל הגז הנצרך באירופה.
- משקי הבית באירופה משלמים על הגז בממוצע כמעט פי שניים מאשר בתחילת 2021: מ-6.4 ל-12.3 סנט לקוט"ש.
- ב-2025 הגז הנוזלי האמריקאי היה, בממוצע, היקר ביותר מבין אלה שאירופה קנתה.
- ב-9 באוקטובר השעה טראמפ עד אפריל 2027 את הסנקציות על סולר רוסי.
- המשפט על חבלת נורד סטרים נפתח בהמבורג ב-14 באוקטובר.

אירופה נכנסת לחורף עם עתודות הגז הנמוכות ביותר מזה כמעט עשרים שנה: בסוף אוגוסט היו המאגרים מלאים בכ-63% ([Oilprice, 27/8/2026](#)), לפי נתוני (Gas Infrastructure Europe). הגז מקטאר, התקוע בהורמוז, כמעט נעלם (ראו [משבר הורמוז](#)).

את החלק הזה של המשבר אירופה ספגה. אבל השבירות שלה מול זעזוע כזה נובעת מבחירה שנעשתה לפני ארבע שנים. זהו הפרק הראשון בסדרה על הבחירות הגדולות של ההנהגה האירופית: בכל אחת אנחנו שואלים מה הוחלט, אילו חלופות היו, כמה זה עלה ומה עבד.

הבחירה של 2022

אחרי הפלישה לאוקראינה החליט האיחוד לצאת מהגז הרוסי. הבחירה לא הייתה חופשית לגמרי. בקיץ 2022 הייתה זו מוסקבה עצמה שצמצמה את הזרימה בנורד סטרים לחמישית מהקיבולת ([Bloomberg, 25/7/2022](#)), ובספטמבר הצינור הושמד.

היציאה כתובה עכשיו בתקנה, 2026/261 ([EUR-Lex](#)). חוזים קצרים כבר אסורים: מאז 25 באפריל 2026 לגז נוזלי, ומאז 17 ביוני לגז בצנרת. חוזים ארוכים מסתיימים ב-1 בינואר 2027 לגז נוזלי וב-30 בספטמבר 2027 לגז בצנרת.

השאלה היא במה הוחלף הגז הזה. ב-2021 היה חלקה של רוסיה יותר מ-45% מהיבוא האירופי; ב-2024, 19%; ב-2025 כ-13%, לדברי נציב האנרגיה דן יורגנסן ([ANSA דרך 24/4/2025 Il Nordest](#)). כיום הספקית הגדולה ביותר היא נורווגיה, עם כ-30% ([הנציבות האירופית, דוח רבעוני על הגז, רבעון שני 2025](#)). השאר מגיע בעיקר באוניות, כגז נוזלי, ו-58% מהגז הזה מגיעים מארצות הברית: כרבע מכל הביקוש האירופי ([ACER, 2026](#)).

התלות במוסקבה הסתיימה; התלות בים, ובווינגטון, התחילה. ביולי 2025, בהסכם הסחר עם טראמפ, התחייב האיחוד גם לקנות אנרגיה אמריקאית בשווי 750 מיליארד דולר בתוך שלוש שנים: התחייבות פוליטית, לא מחייבת,

כמה אנחנו משלמים

גז נוזלי יקר יותר מטבעו: צריך לקרר אותו, להוביל אותו ולהחזיר אותו למצב גזי. אבל יש בזה עוד. ברבעון השני של 2025 עלה הגז בארצות הברית 13.7 אירו למגה-ואט-שעה; כשהגיע לאירופה שילמו עליו 35.5 (הנציבות האירופית, הדוח שצוטט). בפער הזה נמצאות העלויות, וגם שולי הרווח של המוכרים. לפי IEEFA, ב-2025 היה הגז הנוזלי האמריקאי בממוצע היקר ביותר לקונים האירופים, לפני זה של קטאר ושל רוסיה; בין 2022 ל-2025 קנה ממנו האיחוד בשווי 131.5 מיליארד אירו ([IEEFA, European LNG Tracker](#)). IEEFA הוא מכון אמריקאי ללא מטרות רווח, הממומן בידי קרנות פילנתרופיות, המצהיר שהוא תומך במעבר לאנרגיה נקייה.

בחשבון, הממוצע האירופי למשקי בית, כולל מסים, נראה כך:

המחצית הראשונה של 2021	המחצית השנייה של 2025	
6.4	12.28	מחיר הגז הממוצע למשקי בית באיחוד (סנט לקוט"ש)
כ-640 אירו	כ-1,230 אירו	דוגמה: בית שצורך 10,000 קוט"ש בשנה

מקורות: [Eurostat, 5/5/2026](#) לשנת 2025; נתון Eurostat לשנת 2021 כפי שדווח ב-[Euronews, 26/2/2026](#). הדוגמה היא חישוב שלנו על בסיס צריכה משוערת; ההבדלים בין המדינות גדולים מאוד.

המחיר כמעט הוכפל, והנתונים של סוף 2025 עוד אינם כוללים את מלחמת המפרץ: בין פברואר לאפריל 2026 עלה מחיר הגז בבירות אירופה ב-6.8% נוספים ([Euronews, 14/5/2026](#), מדד HEPI). עם זאת יש לומר שמחירי הסיטונאות החלו לזנק כבר במחצית השנייה של 2021, חודשים לפני הפלישה, עם ההתאוששות שאחרי המגפה ([הבנק העולמי, סדרה חודשית](#)): המשבר אינו נובע רק מהבחירות האירופיות.

בזמן שווינגטון מנהלת משא ומתן עם מוסקבה

אירופה קבעה מועד לויתור על הגז הרוסי, ועד אז היא ממשיכה לקנות אותו; בעלת בריתה העיקרית הולכת בכיוון ההפוך. ב-9 באוקטובר הודיע טראמפ על הסכם עם פוטין לקבלת סולר רוסי: יותר מ-300,000 טון מיד, ואחר כך כמויות הולכות וגדלות עד כמה מיליונים. משרד האוצר האמריקאי הנפיק רישיון המשעה עד אפריל 2027 את הסנקציות על סולר רוסי שכבר הוטען על אוניות ([OPB, 9/10/2026](#)). זלנסקי כינה זאת "החלטה חלשה" של שותפים חזקים.

ב-8 באוקטובר דיווחה רויטרס שהשליח ג'ארד קושנר וקיריל דמיטרייב, יועצו של פוטין, דנו בכניסת משקיע אמריקאי לנורד סטרים ([Reuters דרך WHBL, 8/10/2026](#)). הבית הלבן אומר שהנושא לא נדון לאחרונה; ברלין אומרת שפתיחה מחדש "אינה רצויה". הצינורות נתונים לסנקציות אירופיות: לפי דין האיחוד, הפעלה מחדש תישאר בלתי חוקית, תהיה אשר תהיה החלטת וושינגטון.

ב-14 באוקטובר נפתח בהמבורג משפטו של סרהיי קונצוב, אזרח אוקראיני שהוסגר מאיטליה, הנאשם בהובלת קבוצה של שבעה אנשים שהטמינה את המטענים. לפי החוקרים הגרמנים, הפקודה הגיעה מסוכנות של המדינה האוקראינית, כדי לשלול ממוסקבה את הכנסות הגז. קייב מכחישה; זלנסקי אמר שלא ידע דבר ([JusticeInfo](#)). חשוד שני, וולודימיר ז'וראבליוב, נעצר בקרואטיה באוגוסט, אחרי שבית משפט פולני סירב להסגירו ([LIGA, 19/8/2026](#)). ההשערות שהופצו בשנים האחרונות והטילו את האחריות על ארצות הברית או על רוסיה עצמה לא אוששו בשום חקירה משפטית. מכל מקום, את ההאשמות עוד יש להוכיח בבית המשפט.

מה עבד

ב-2022 רבים חזו קיצוב ומפעלים סגורים. זה לא קרה: אירופה החליפה את רוב הגז הרוסי בתוך שלוש שנים והפסיקה להיות חשופה לסחיטה של ספק שהשתמש באספקה כנשק. זה הישג אמיתי. המחיר היה חשבון שכמעט הוכפל ותלות חדשה, יקרה יותר וחשופה יותר למשברים רחוקים.

ההערכה שלנו

היציאה מהגז הרוסי הייתה בחירה שאפשר להגן עליה: שום מדינה לא צריכה להפקיד את חימום בתיה בידי מי שזה עתה פלש לשכנו. הטעות הייתה לעשות זאת בלי לבנות עצמאות אמיתית. אירופה החליפה ספק, לא מצב. היא קשרה רבע מהגז שלה למדינה אחת, הבטיחה לקנות ממנה עוד יותר, ועכשיו מגלה שהמדינה הזאת מנהלת משא ומתן עם מוסקבה על דעת עצמה, על סולר ואולי על נורד סטרים, בזמן שמשקי הבית באירופה משלמים את החשבון. הנהגה המסוגלת לבחור, בתקופת מעבר, הייתה צריכה לשאול לא רק ממי להפסיק לקנות, אלא במי לעולם לא להיות שוב תלויה עד כדי כך.

עדכון, 11 באוקטובר 2026. לפי הארגון הגרמני [Urgewald](#), על סמך נתוני חברת הניתוח Kpler, בין ינואר לספטמבר 2026 קיבלו נמלי האיחוד 12.18 מיליון טון גז נוזלי רוסי מפרויקט ימאל הארקטי: 9.5% יותר מאשר באותה תקופה ב-2025, שיא. 85% מהמשלוחים של ימאל מגיעים לאירופה; בספטמבר כמעט שלושה רבעים מאלה שהגיעו לאיחוד נפרקו בצרפת, בדנקרק ובמונטאור ([Euronews](#)). [Urgewald](#) מעריך את שוויים בכ-7.9 מיליארד אירו, אך מזהיר שזהו חישוב לפי מחירי השוק, ולא סכום התשלומים בפועל או הכנסות המדינה הרוסית. ברבעון השלישי ירדו המשלוחים ב-13.6% לעומת השנה הקודמת. הרכישות חוקיות: חוזים קצרים אסורים מאז אפריל, וחוזים ארוכים ייאסרו החל מ-1 בינואר 2027. לכן תיקנו את המשפט שפתח את הפרק, „בזמן שווינגטון מנהלת משא ומתן עם מוסקבה“, שאמר שאירופה „מוותרת“ על הגז הרוסי: היא תעשה זאת, אבל בינתיים היא ממשיכה לקנות אותו.

עדכון, 15 באוקטובר 2026. המשפט נפתח ב-14 באוקטובר בבית המשפט המחוזי העליון בהמבורג, וצפוי להימשך עד תחילת 2027. לפי התביעה, קונצוב ואנשי צבא אוקראינים נוספים פעלו בהוראת סוכנויות של המדינה האוקראינית; הנאשם מכחיש ולא דיבר באולם ([Courthouse News](#)). ההגנה טוענת שאין ראיות למעורבותו, ובו בזמן שהצינור היה מטרה צבאית לגיטימית, „נשק בידי הרוסים“. בית המשפט יצטרך אפוא להכריע אם מדובר בתקיפה של תשתית אזרחית, האסורה לפי דיני המלחמה, או בפעולה צבאית. לפי ה-BBC,

בספטמבר 2022 שירת קוזנצוב בשירות פעיל בכוחות המזוינים של אוקראינה ([LIGA](#), [על פי BBC](#)). הפרקליטות הכללית של אוקראינה אומרת שלא מצאה ראיות למעורבות המדינה ([Kyiv Independent](#)).

מה לעקוב אחריו

- רמות האחסון ב-1 בנובמבר והמשפט בהמבורג, החל מ-14 באוקטובר.
- משלוחי הסולר הרוסי לארצות הברית והשיחות על נורד סטרים ועל לוקאוויל.
- נתוני Eurostat על החשבונות במחצית הראשונה של 2026, הצפויים בסוף אוקטובר.

מקורות: [ANSA](#) · [EUR-Lex](#) · [Bloomberg](#), 25/7/2022 · [Oilprice](#), 27/8/2026 · [Il Nordest](#), 24/4/2025 · [הנציבות האירופית](#), דוח רבעוני על הגז, רבעון שני 2025 · [IEEFA](#), [European LNG](#) · [Oil & Gas 360](#), 28/7/2025 · [ACER](#), 2026 · [Euronews](#), 14/5/2026 · [Euronews](#), 26/2/2026 · [Eurostat](#), 5/5/2026 · [Tracker](#) · [הבנק העולמי](#), סדרה חודשית · [Reuters](#) · [OPB](#), 9/10/2026 · [Urgewald](#), 9/10/2026 · [LIGA](#), 19/8/2026 · [JusticeInfo](#) · [WHBL](#), 8/10/2026 · [Courthouse News](#), 14/10/2026 · [LIGA](#), 10/10/2026 · [BBC](#), 10/10/2026 · [Kyiv Independent](#), על פי [Euronews](#), 9/10/2026

[9/7/2026](#)

השוק האירו-רוסי שהדאיג את וושינגטון: מה אומרים המספרים

בקצרה

- הסחר בין האיחוד האירופי לרוסיה הגיע לשיאו ב-2012 ואחר כך ירד: ב-2021, לפני הפלישה, הוא כבר קטן בכמעט רבע.
- ב-2021 הייתה רוסיה השוק החמישי לסחורות אירופיות; 62% ממה שאירופה קנתה ממוסקבה היה אנרגיה.
- ארצות הברית התנגדה בגלוי לנוירד סטרים 2, בסנקציות ב-2019 ובהבטחה של בידן ב-7 בפברואר 2022.
- היום האיחוד קולט יותר ממחצית הגז הטבעי הנוזלי האמריקאי, ו-58% מהנשק שמייבאות מדינות נאט"ו האירופיות מגיע מארצות הברית.
- באותה תקופה חזרה אירופה למכור נשק לסעודיה וכינתה את הגז של אזרבייג'ן «אמין».

תזה שחוזרת

בדיון הציבורי, באיטליה ומחוצה לה, חוזר רעיון: לפני המלחמה נולד שוק גדול בין אירופה לרוסיה, שחיבר את התעשייה האירופית עם חומרי הגלם הרוסיים. אפשרות כזאת הייתה מחלישה את משקלה של ארצות הברית, ולווינגטון היה אינטרס לעצור אותה.

ברעיון יש חלק נכון וחלק שהמספרים אינם מאששים. כאן אנחנו מפרידים ביניהם. זו הכתבה השלישית בסדרה על בחירות ההנהגה האירופית, אחרי הכתבה על [האנרגיה](#).

החלום «מליסבון עד ולדיוסטוק»

לפרויקט יש תאריך. ב-25 בנובמבר 2010 הציע ולדימיר פוטין, אז ראש הממשלה, בעיתון גרמני מרחב כלכלי גדול «מליסבון עד ולדיוסטוק», עם אזור סחר חופשי ([מוסקן טיימס](#), 25.11.2010).

ברלין הגיבה בזהירות: אנגלה מרקל אמרה שהיא שותפה לרעיון, אבל שרוסיה אינה הולכת בכיוון הזה ([AFP דרך](#) [bilaterals.org](#)). הפרויקט לא חרג מעולם מגבול ההצהרות.

ומה עם הדולר? ב-2019 העבירה רוסנפט, חברת הנפט הרוסית הגדולה, את כל חוזי הייצוא שלה מדולרים לאירו, כדי להתגונן מפני הסנקציות האמריקאיות ([High North News](#), [על פי רויטרס](#)).

2025	2021	2012	2002	סחר בסחורות בין האיחוד לרוסיה (מיליארדי אירו)
27	158	204	61	יבוא מרוסיה
30	89	118	33	יצוא לרוסיה

מקורות: [יורוסטט, 7.3.2022](#) עבור 2012 ו-2021; עבור 2002 נתוני יורוסטט כפי שהובאו ב-[Chronicle.lu](#); עבור 2025 נתוני יורוסטט Comext כפי שהובאו ב-[The Trade Hub](#), התואמים את הנתונים הרבעוניים של [יורוסטט](#).

הסחר גדל עד 2012, ואחר כך ירד עם משבר קרים, הסנקציות הראשונות וירידת מחירי הנפט. ב-2021 היה חלקה של רוסיה 4.1% מהיצוא האירופי ו-7.5% מהיבוא, ו-62% ממה שאירופה קנתה ממוסקבה היה אנרגיה (יורוסטט, שם).

זה היה קשר חשוב אבל פשוט: חומרי גלם רוסיים תמורת מכונות אירופיות. ולפני המלחמה הוא כבר הצטמצם. התמ"ג הרוסי, 1,830 מיליארד דולר, היה כעשירית מזה של האיחוד, 17,300 מיליארד ([הבנק העולמי דרך FRED](#)). לדבר על «אימפריה» כלכלית בהתהוות – לכך הנתונים אינם נותנים תמיכה.

למי היו אינטרסים הפוכים

האינטרסים האמריקאיים, לעומת זאת, מתועדים.

ב-20 בדצמבר 2019 חתם טראמפ על חוק שהטיל סנקציות על החברות שהניחו את נורד סטרים 2. כעבור שעות ספורות השעתה החברה השווייצרית-הולנדית Allseas את העבודות ([רויטרס דרך PGI](#)). ממשלת גרמניה הודיעה שהיא דוחה סנקציות «אקס-טריטוריאליות» ([EUobserver](#)).

ב-7 בפברואר 2022, לצד הקנצלר שולץ, אמר בידן שבמקרה של פלישה נורד סטרים 2 יגיע לסופו. שולץ נמנע מלהזכיר את שם הצינור ([CNBC, 7.2.2022](#)).

אחרי 2022, אפשר למדוד מי הרוויח:

- גז. ב-2025 הגיעו 54% מהגז הנוזלי שייצאה ארצות הברית לאיחוד, עלייה של 63% לעומת השנה הקודמת ([בנקרו קוסטה דרך Hellenic Shipping News](#)). הכתבה על האנרגיה בסדרה הזאת הראתה באיזה מחיר.
- נשק. בין 2021 ל-2025 סיפקה ארצות הברית 58% מהנשק שייבאו מדינות נאט"ו האירופיות ([SIPRI דרך Defense News, 9.3.2026](#)).

הדולר, לעומת זאת, לא שינה מגמה בגלל המלחמה. ב-1999 הוא היה 71% מיתרות הבנקים המרכזיים; היום הוא 56.7%, והאירו עלה ל-20.6% ([קרן המטבע הבינלאומית, 30.9.2026](#)).

אינטרס אינו סיבה

שיש לך אינטרס אין פירושו שגרמת לאירוע. המלחמה הכוללת החלה ב-24 בפברואר 2022, כשכוחות רוסיים נכנסו לאוקראינה. ב-2 במרץ דרשה העצרת הכללית של האו"ם את נסיגתם ברוב של 141 קולות ([האו"ם, החלטה ES-11/1](#)).

ב-16 במרץ הורה בית הדין הבינלאומי לצדק לרוסיה להשעות את הפעולות הצבאיות ([בית הדין הבינלאומי לצדק, צו](#)).
איך הגענו ליום ההוא, עם האחריות של כל הצדדים, הוא נושא [הכתבה הבאה](#).

החשבון המוסרי

יש נקודה שבה הביקורת על אירופה עומדת במלואה. בזמן שהאיחוד ויתר על רוסיה בשם עקרונות, הוא בנה קשרים אחרים בפחות היסוסים:

- ב-18 ביולי 2022 חתמה נשיאת הנציבות פון דר ליין בבאקו על הסכם להכפלת הגז מאזרבייג'ן עד 2027, וכינתה את המדינה שותפה אמינה ([הנציבות האירופית, IP/22/4550](#)). כעבור שנה כבשה אזרבייג'ן את נגורנו-קרבאך במתקפה צבאית, ויותר ממאה אלף ארמנים נמלטו לארמניה ([נציבות האו"ם לפליטים, דרך רויטרס](#)).
- ב-31 במאי 2023 הסירה איטליה את האמברגו על מכירת פצצות וטילים לסעודיה, שהוטל בגלל המלחמה בתימן ([רויטרס דרך The New Arab](#)).
- בינואר 2024 הסירה גרמניה את התנגדותה למכירת מטוסי יורופייטר לריאד, בנימוק עמדתה של סעודיה כלפי ישראל אחרי 7 באוקטובר ([AP דרך PBS](#)).

מה עבד

צמצום הסחר נטל ממוסקבה את המנוף שבו השתמשה במשך שנים כדי ללחוץ על ממשלות אירופה. מאז הרבעון השני של 2025 יש לאיחוד עודף סחר עם רוסיה, לראשונה מזה יותר מעשרים שנה ([יורוניז, 30.8.2025](#); [יורוסטט דרך Sofia](#) [Globe, 24.2.2026](#)). אירופה שב-2021 קנתה ממדינה אחת 45% מהגז המיובא שלה הייתה חשופה לסחיטה; היום היא חשופה הרבה פחות.

ההערכה שלנו

סעיף זה מבטא את עמדת האתר. הוא נפרד מהעובדות שהוצגו לעיל.

מי שאומר שלארצות הברית יש אינטרס להפריד את אירופה מרוסיה צודק; וושינגטון אמרה זאת ועשתה זאת, בסנקציות על נורד סטרים ובהבטחה של ביידן. מי שאומר שאמריקה בשל כך «הציתה את המלחמה» מבלבל בין אינטרס לסיבה, ומוחק את ההחלטה של מי ששלח את הטנקים. השוק האירו-רוסי לא נהרג ב-2022: הוא נעצר עשר שנים קודם, כשמוסקבה העדיפה את קרים על פני סחר חופשי.

נשאר עובדה שמשקלה רב יותר מכל כוונה. יהיה הגורם למלחמה אשר יהיה, התוצאה שלה השאירה את אירופה בלי חלופות ותלויה יותר בושינגטון, הנהנית העיקרית. אבל החלופה הרוסית הייתה בעצמה תלות. אירופה ריבונית הייתה צריכה לבנות עצמאות משלה, לא לבחור בין שני אדונים.

ויש גם מוסר כפול. האיחוד ניתק את הקשר עם מוסקבה בשם עקרונות, אבל באותו זמן חזר למכור נשק למי שהפציץ את תימן, וכינה אמינה ממשלה שכעבור שנה תכריע סכסוך בנשק. עקרונות שחלים רק על האויב של הרגע אינם עקרונות: הם אינטרס.

- נתוני יורוסטט על הסחר עם רוסיה ב-2026, וחבילת הסנקציות ה-23.
- ההתחייבות לקנות אנרגיה אמריקאית ב-750 מיליארד דולר: כמה ממנה נקנה בפועל.
- עדכון העמדה האירופית המשותפת על ייצוא נשק.

מקורות: [מוסקן טיימס](#), 25.11.2010 · [AFP](#) דרך [High North News](#) · [bilaterals.org](#), על פי רויטרס · [יורוסטט](#),
[7.3.2022](#) · [The Trade Hub](#) · [Chronicle.lu](#) · [יורוסטט](#) · [הבנק העולמי](#) דרך [FRED](#) · [רויטרס](#) דרך [EUobserver](#) · [PGI](#) ·
[CNBC](#), 7.2.2022 · [בנקרו קוסטה](#) דרך [SIPRI](#) · [Hellenic Shipping News](#) דרך [Defense News](#), 9.3.2026 · [קרן](#),
המטבע הבינלאומית, 30.9.2026 · [האו"ם](#), [החלטה ES-11/1](#) · [בית הדין הבינלאומי לצדק](#), [צו](#) · [הנציבות האירופית](#),
[IP/22/4550](#) · [נציבות האו"ם לפליטים](#), דרך [רויטרס](#) · [רויטרס](#) דרך [AP](#) · [The New Arab](#) דרך [PBS](#) · [יורוניוז](#), 30.8.2025 ·
[יורוסטט](#) דרך [Sofia Globe](#), 24.2.2026

מ-1990 עד 2022: איך הגענו למלחמה באוקראינה

בקצרה

- ב-1990 הרגיעו מנהיגי המערב את גורבצ'וב בעל פה שנאט"ו לא יתרחב מזרחה. הם לא כתבו זאת מעולם.
- רוסיה חתמה שוב ושוב על זכותה של כל מדינה לבחור בחופשיות את בריתותיה, וב-1994 ערבה לגבולות אוקראינה.
- העימות הפוליטי התחיל בערך ב-2007-2008. הקרע הגיע ב-2013-2014, כשאירופה ורוסיה התחרו על כלכלת אוקראינה.
- הימין הקיצוני האוקראיני קיים וחמוש, אבל בבחירות לא עבר מעולם את 5%.
- המלחמה בדונבאס גבתה כ-14,300 הרוגים בשמונה שנים. לפי בית הדין האירופי לזכויות אדם, רוסיה שלטה באזורים הבדלניים ממאי 2014.

למה הכתבה הזאת

המלחמה הכוללת החלה ב-24 בפברואר 2022, אבל הקרע בין אירופה לרוסיה ותיק הרבה יותר. בכתבה הקודמת הפרדנו בין מי שהיה לו אינטרס בקרע לבין מי שגרם לו. כאן אנחנו מסדרים שלושים שנה לפי כלל אחד: על כל עובדה שלא נוחה לצד אחד, אנחנו מחפשים את העובדה שלא נוחה לצד השני; ואנחנו נותנים את רשות הדיבור לבתי הדין ולמשקיפים הבינלאומיים לפני הממשלות.

1990: ההבטחות בעל פה

ב-9 בפברואר 1990 אמר מזכיר המדינה האמריקאי ג'יימס בייקר לגורבצ'וב שלוש פעמים שנאט"ו לא יתקדם «אינך אחד» מזרחה. בוש, קוהל, מיטראן ות'אצ'ר אמרו דברים דומים. זאת מוכיחים המסמכים שפרסם ארכיון הביטחון הלאומי האמריקאי ב-2017.

אבל אף אחד מהמשפטים האלה לא נכנס לאמנה. האמנה על איחוד גרמניה אסרה רק הצבת כוחות זרים של נאט"ו ונשק גרעיני בשטח מזרח גרמניה לשעבר. ב-2014 אמר גורבצ'וב עצמו שההתרחבות במזרח אירופה לא עמדה אז על הפרק; אבל הוסיף שהמערב בגד ברוח ההסכמים ההם (האקדמיה הפדרלית הגרמנית למדיניות ביטחון).

על מה חתמה מוסקבה

- **הלסינקי 1975 ואיסטנבול 1999:** כל מדינה בוחרת בחופשיות את בריתותיה. אמנת איסטנבול קובעת גם שאף מדינה לא תחזק את ביטחונה על חשבון ביטחונן של אחרות, וזה הטיעון של מוסקבה; ושאף מדינה אינה יכולה לראות בחלק כלשהו של אירופה «אזור השפעה» שלה. שתי הנקודות מופיעות באותה פסקה.

- **בדפושט 1994:** אוקראינה מוותרת על הנשק הגרעיני שירשה מברית המועצות; רוסיה, ארצות הברית ובריטניה מתחייבות לכבד את גבולותיה.
- **המסמך המייסד נאט"ו-רוסיה 1997:** לאף צד אין זכות וטו על החלטות הצד השני.

ויתרה מזו, היו אלה מדינות מזרח אירופה שביקשו להצטרף לנאט"ו: פולין, הונגריה, צ'כיה והמדינות הבלטיות זוכרות את הפלישות והכיבוש הסובייטי.

משיטוף פעולה לעימות

1999. פולין, הונגריה וצ'כיה הצטרפו לנאט"ו. באותה שנה הפציץ נאט"ו את סרביה בגלל קוסובו בלי מנדט של האו"ם. מוסקבה לא תשכח זאת.

2002. זו עדיין תקופה של שיתוף פעולה: נוסדה מועצת נאט"ו-רוסיה. באותם חודשים אמר פוטין, לצד נשיא אוקראינה קוצ'מה, שהיחסים בין אוקראינה לנאט"ו הם «עניין של שני השותפים האלה» ([הקרבלין](#)).

2007-2008. במינכן תקף פוטין בגלוי את הסדר שמובילה ארצות הברית. אזהרות הגיעו גם מהמערב: כבר ב-1997 כינה הדיפלומט האמריקאי ג'ורג' קנאן את הרחבת נאט"ו הטעות החמורה ביותר של המדיניות האמריקאית אחרי המלחמה הקרה ([ניו יורק טיימס, 5.2.1997](#)). בפברואר 2008 כתב השגריר האמריקאי במוסקבה ויליאם ברנס לווינגטון שכניסת אוקראינה לנאט"ו היא הקו האדום הבולט ביותר של כל האליטה הרוסית (מברק שפורסם בוויקיליקס, [Fair Observer](#)).

באפריל, בפסגת בוקרשט, הכריז נאט"ו שאוקראינה וגאורגיה «יהיו חברות» ([נאט"ו, 3.4.2008](#)), אבל גרמניה וצרפת חסמו את מסלול ההצטרפות הממשי. התוצאה: מוסקבה הרגישה מאוימת, וקייב לא קיבלה הגנה. באוגוסט פרצה מלחמת גאורגיה; חקירה שהזמין האיחוד האירופי קבעה לימים שטביליסי ירתה ראשונה, אבל התגובה הרוסית חרגה מגבולות ההגנה העצמית ([RTÉ, על דוח טליאווני](#)).

גם אז הדרך לא הייתה כתובה מראש: ב-2010 חתמו ארצות הברית ורוסיה על אמנה חדשה על נשק גרעיני; ב-2012 הצטרפה רוסיה לארגון הסחר העולמי בברכתה של אירופה ([המכון האוניברסיטאי האירופי](#)).

2013: מדינה אחת, שני שווקים

הקרקע האמיתי נולד מסכסוך כלכלי. מוסקבה רצתה את אוקראינה באיחוד המכס שלה; בריסל הציעה לה הסכם סחר חופשי. את שניהם יחד אי אפשר היה לקבל.

באוגוסט 2013 עצרה רוסיה סחורות אוקראיניות בגבול במשך שבוע ([המרכז ללימודי המזרח](#)). יועץ של פוטין כינה את החתימה עם אירופה «התאבדות» ([רויטרס דרך מוסקו טיימס](#)). בנובמבר ויתר הנשיא ינוקוביץ' על החתימה; ב-17 בדצמבר הציעה לו מוסקבה 15 מיליארד דולר והוזלה של שליש במחיר הגז ([מוסקו טיימס](#)). מכאן החלו מחאות המיידאן.

המיידאן. אחרי שלושה חודשי מחאה נמלט ינוקוביץ' בפברואר. בין 18 ל-20 בפברואר בלבד נהרגו במרכז קייב 73 אזרחים ו-11 שוטרים (Hromadske). בתחילת פברואר כבר דלפה שיחה מוקלטת שבה הדיפלומטית האמריקאית ויקטוריה נולנד דנה עם השגריר במי צריך להיכנס לממשלה, ומקללת את האיחוד האירופי (MPR, על פי AP): וושינגטון רצתה להשפיע, ולא הסכימה עם בריסל.

הימין הקיצוני. הוא קיים וחמוש. גודד אזוב נוסד ב-2014 ומפקדו הראשון בא מקבוצה נאו-נאצית; ב-2018 אסר הקונגרס האמריקאי לממן אותו (The Hill, כפי שפורסם על ידי חבר הקונגרס רו קאנה). אבל בקלפי משקלו זניח: ב-2019 קיבל הימין הקיצוני כולו, ברשימה משותפת, 2.15% ולא נכנס לפרלמנט (המכון השוודי לעניינים בינלאומיים). באותה שנה נבחר זלנסקי, ממשפחה יהודית, ב-73%.

קרים ודונבאס. במרץ סיפחה רוסיה את קרים; העצרת הכללית של האו"ם הכריזה על משאל העם כבטל ברוב של 100 קולות מול 11 ו-58 נמנעים (ספריית הקונגרס). באפריל כבשה קבוצה חמושה בהנהגת איגור גירקין, קצין לשעבר במודיעין הרוסי, את סלובניאנסק. גירקין אמר לימים שהוא זה «לחץ על ההדק של המלחמה», אבל גם הודה שעד הקיץ רוב הלוחמים היו מקומיים (מוסקו טיימס). ב-2025 קבע בית הדין האירופי לזכויות אדם שרוסיה שלטה באזורים הבדלניים מ-11 במאי 2014 ושהיא אחראית להפלת טיסה MH17 (בית הדין האירופי לזכויות אדם, 9.7.2025).

אודסה. ב-2 במאי גבו העימותים בין המונים פרו-אוקראיניים ופרו-רוסיים 48 הרוגים, מהם 42 בשריפה בבית האיגודים המקצועיים, שבו התבצרו פעילים פרו-רוסיים (Kyiv Post). ב-2025 הרשיע בית הדין האירופי לזכויות אדם את אוקראינה בכך שלא מנעה את האלימות, לא הצילה את הקורבנות ולא חקרה כראוי (בית הדין האירופי לזכויות אדם, 13.3.2025).

ההרוגים. האו"ם מנה כ-14,300 הרוגים בין 2014 ל-2021, מהם לפחות 3,404 אזרחים, רובם בשנתיים הראשונות (נציבות האו"ם לזכויות אדם).

מינסק: הסכם שאיש לא כיבד

הסכמי מינסק (2014-2015) קבעו הפסקת אש, הוצאת נשק וכוחות זרים ואוטונומיה לדונבאס. הם לא יושמו מעולם. ב-2022 אמרה מרקל שמינסק שימש גם כדי לקנות זמן לאוקראינה להתחזק (טאס, על פי די צייט): בעיני מוסקבה, זו הוכחה לחוסר תום הלב של המערב. אבל רוסיה מעולם לא הוציאה את כוחותיה כפי שההסכמים דרשו.

השבועות האחרונים

בימים שלפני הפלישה תיעדו משקיפי OSCE זינוק בהפגזות לאורך החזית: יותר מ-2,100 הפרות של הפסקת האש באזור דונצק בין 18 ל-20 בפברואר 2022 (OSCE). שני הצדדים האשימו זה את זה.

מוסקבה הצדיקה את הפלישה ב«רצח עם» לכאורה של דוברי הרוסית בדונבאס. במרץ 2022 קבע בית הדין הבינלאומי לצדק שאין ראיות לרצח עם כזה (בית הדין הבינלאומי לצדק).

סעיף זה מבטא את עמדת האתר. הוא נפרד מהעובדות שהוצגו לעיל.

להסביר אין פירושו להצדיק. המערב נתן ערבויות בעל פה ואחר כך התעלם מהן; התעלם מאזהרות הדיפלומטים שלו; ובבוקרשט בחר בפתרון הגרוע מכולם: להכריז על הצטרפות בלי להעניק אותה. וושינגטון ניסתה להשפיע על הממשלה שנולדה אחרי המיידאן. באוקראינה נסבל ימין קיצוני חמוש זמן רב מדי, והמדינה כשלה באודסה. אלה עובדות, וסיפור הגון חייב לכלול אותן.

אבל רוסיה חתמה על זכותה של כל מדינה לבחור את בריתותיה, וערבה לגבולות אוקראינה. היא מנעה בחסימת סחר בחירה כלכלית של קייב, ואחר כך תפסה את קרים ואת דונבאס. שום טעות של המערב אינה הופכת את הפלישה לגטימית: מגילת האו"ם אוסרת שימוש בכוח על כולם, גם על מי שמרגיש מאוים. זה קנה המידה שאנחנו מחילים על וושינגטון, וצריך להחיל אותו גם על מוסקבה.

מה לעקוב אחריו

- הכתבה הבאה בסדרה: הבחירות של אירופה אחרי 2022 ומחירן.
- העתירות האישיות נגד רוסיה בבית הדין האירופי לזכויות אדם אחרי פסק הדין מיולי 2025.

מקורות: [ארכיון הביטחון הלאומי האמריקאי](#) • [האקדמיה הפדרלית הגרמנית למדיניות ביטחון](#) • [אמנת איסטנבול](#) • [הקרמלין](#) • [ניו יורק טיימס](#), 5.2.1997 • [Fair Observer](#) • נאט"ו, 3.4.2008, RTÉ, על דוח טליאווני • [המכון האוניברסיטאי האירופי](#) • [המרכז ללימודי המזרח](#) • [רויטרס דרך מוסקו טיימס](#) • [מוסקו טיימס](#) • [Hromadske](#) • [MPR](#), על פי [The Hill](#) • [AP](#), כפי שפורסם על ידי חבר הקונגרס רו קאנה • [המכון השוודי לעניינים בינלאומיים](#) • [ספריית הקונגרס](#) • [מוסקו טיימס](#) • [בית הדין האירופי לזכויות אדם](#), 9.7.2025 • [Kyiv Post](#) • [בית הדין האירופי לזכויות אדם](#), 13.3.2025 • [נציבות האו"ם לזכויות אדם](#) • [טאס](#), על פי די צייט • [OSCE](#) • [בית הדין הבינלאומי לצדק](#)

<https://iwillnotlookaway.org/s/he/series-europes-choices-full-text.html> — גרסה מקוונת: I Will Not Look Away — N3R1-70 — <https://iwillnotlookaway.org/s/he/series-europes-choices-full-text.html>